

T.C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

(ÖSYM TARAFINDAN 2020 YILINDA
GERÇEKLEŞTİRİLECEK TYT VE AYT
SINAVLARINA ESAS)

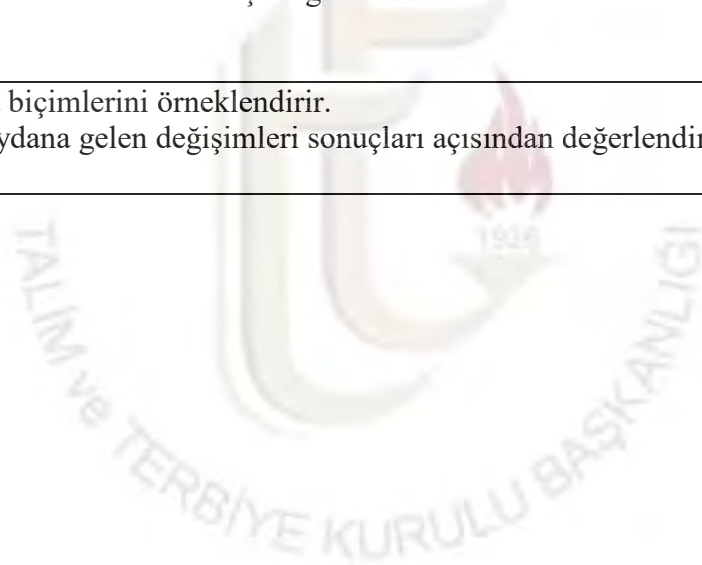
COĞRAFYA DERSİ

KAZANIM VE
AÇIKLAMALARI

2020 TYT-AYT COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI KAZANIMLARI

Öğrenme Alanı / Ünite	Kazanımlar
DOĞAL SİSTEMLER	<ol style="list-style-type: none">1. Coğrafyanın konularını ve bölümlenmesini açıklar. <i>Coğrafyanın ilişkili olduğu disiplinlere yer verilir.</i>2. Dünya'nın şekli ve hareketlerinin etkilerini değerlendirir.3. Koordinat sistemini kullanarak zaman ve yere ait özellikler hakkında çıkarımlarda bulunur.<ol style="list-style-type: none">a) Mutlak ve göreceli konum kavramlarına yer verilir.b) Türkiye'nin konumuna yer verilir.4. Haritayı oluşturan unsurlardan yararlanarak harita kullanır.<ol style="list-style-type: none">a) Projeksiyonlara yer verilir.b) Farklı harita türlerine ve kullanım amaçlarına yer verilir.c) Ölçek ile uzunluk ve alan ilişkilerinde basit örneklere yer verilir. Alan hesaplamalarında sadece gerçek alan hesaplamalarına yer verilir.5. Bilgileri haritalara aktarmada kullanılan yöntem ve teknikleri açıklar.<ol style="list-style-type: none">a) Coğrafi Bilgi Sistemlerine (CBS) ve uzaktan algılama tekniklerine yer verilir.b) Mekânsal verilerin haritaya aktarımında nokta, çizgi ve alansal gösterimlerden yararlanılması sağlanır.6. Eş yükselti eğrileriyle çizilmiş bir harita üzerinde ana yer şekillerini ayırt eder.<ol style="list-style-type: none">a) Eş yükselti eğrilerinin özelliklerine yer verilir.b) Eş yükselti eğrileri ile çizilmiş haritalar üzerinde yer şekillerinin ayırt edilmesine yer verilir.7. Atmosferin özellikleri ile hava olaylarını ilişkilendirir.8. Örneklerden yararlanarak hava durumu ile iklim özelliklerini etkileri açısından karşılaştırır.9. İklim elemanlarının oluşumunu ve dağılışını açıklar.<ol style="list-style-type: none">a) İklim elemanlarına ait temel kavramlara ve iklim elemanlarını etkileyen faktörlere yer verilir.b) İklim elemanlarının günlük hayata etkilerine örnekler üzerinden yer verilir.10. Yeryüzündeki farklı iklim tiplerinin özellikleri ve dağılışları hakkında çıkarımlarda bulunur.11. Türkiye'de görülen iklim tiplerinin özellikleri hakkında çıkarımlarda bulunur.<ol style="list-style-type: none">a) Türkiye'nin iklimini etkileyen faktörlere yer verilir.b) Türkiye'deki iklim elemanlarının özellikleri üzerinde durulur.c) Türkiye'de görülen iklim tipleri ve özelliklerine yer verilir.

BEŞERÎ SİSTEMLER	<p>12. Yerleşmelerin yer seçimini belirleyen ve gelişimini etkileyen faktörleri analiz eder. <i>Yerleşme yeri seçiminde etkili olan faktörlere yer verilir.</i></p> <p>13. Yerleşme doku ve tiplerinin oluşumunda etkili olan faktörleri örneklerle açıklar. <i>a) Toplu ve dağınık yerleşmelerin oluşumunda etkili olan faktörlere yer verilir.</i> <i>b) Kır ve şehir yerleşmelerinin oluşumunda etkili olan faktörlere yer verilir.</i></p> <p>14. Türkiye’de yerleşmelerin dağılışını etkileyen faktörleri örneklerle açıklar.</p> <p>15. Türkiye’deki yerleşim birimlerini idari fonksiyonlarına göre ayırt eder.</p>
KÜRESEL ORTAM : BÖLGELER VE ÜLKELER	<p>16. Dünyadaki farklı bölge örneklerini, özellikleri ve bölge belirlemede kullanılan kriterler açısından değerlendirir.</p> <p>17. Bölge sınırlarının amaca göre değişebilirliğini örneklerle açıklar.</p> <p>18. Harita kullanarak çeşitli coğrafi kriterlerle belirlenmiş bölgelerde bulunan ülkeleri sınıflandırır.</p>
ÇEVRE VE TOPLUM	<p>19. İnsanların doğal çevreyi kullanma biçimlerini örneklendirir.</p> <p>20. Doğal ortamda insan etkisiyle meydana gelen değişimleri sonuçları açısından değerlendirir.</p>

2020 TYT-AYT COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI KAZANIMLARI

Öğrenme Alanı / Ünite	Kazanımlar
DOĞAL SİSTEMLER	<p>21. Dünya'nın tektonik oluşumunu açıklar. a) Dünya'nın iç yapısı ile ilgili temel bilgiler verilir. b) Levha tektoniği kuramına yer verilir.</p> <p>22. İç kuvvetleri; yer şekillerinin oluşum sürecine etkileri açısından açıklar.</p> <p>23. Kayaçların özellikleri ile yeryüzü şekillerinin oluşum süreçlerini ilişkilendirir.</p> <p>24. Türkiye'deki yer şekillerinin oluşum sürecine iç kuvvetlerin etkisini açıklar. <i>Türkiye'deki faylar, levha hareketleri ve depremler arasındaki ilişkiye yer verilir.</i></p> <p>25. Dış kuvvetleri yer şekillerinin oluşum sürecine etkileri açısından açıklar.</p> <p>26. Türkiye'deki yer şekillerinin oluşum sürecine dış kuvvetlerin etkisini açıklar.</p> <p>27. Türkiye'deki ana yer şekillerini temel özellikleri ve dağılışları açısından değerlendirir. <i>Dağ, ova ve platolar ele alınır.</i></p> <p>28. Yeryüzündeki su varlıklarını özelliklerine göre sınıflandırır.</p> <p>29. Türkiye'deki su varlıklarının genel özelliklerini ve dağılışını açıklar. <i>Su varlıklarının dağılışının harita üzerinden gösterilmesi sağlanır.</i></p> <p>30. Türkiye'deki su varlığını verimli kullanmanın ekonomik, sosyal ve kültürel etkilerini değerlendirir. <i>Su kaynakları içinde denizlerimizin potansiyeli ve ülkemiz için önemi üzerinde durulur.</i></p> <p>31. Yeryüzündeki toprak çeşitliliğini oluşum süreçleri ile ilişkilendirir.</p> <p>32. Türkiye'deki toprakların dağılışını etkileyen faktörler ile toprak tiplerini ilişkilendirir.</p> <p>33. Türkiye topraklarının kullanımını verimlilik açısından değerlendirir. <i>Türkiye'de erozyonun etkisine vurgu yapılır.</i></p> <p>34. Bitki toplulukları ve türlerini genel özelliklerine göre sınıflandırır.</p> <p>35. Bitki topluluklarının dağılışı ile iklim ve yer şekillerini ilişkilendirir.</p> <p>36. Türkiye'deki doğal bitki topluluklarının dağılışını yetiştirme şartları açısından analiz eder. <i>Türkiye'deki endemik ve relik bitkilerin dağılışı, önemi ve korunması gerekliliği üzerinde durulur.</i></p>

BEŞERİ SİSTEMLER	<p>37. İstatistiki verilerden yararlanarak nüfus özellikleri ve nüfusun önemi hakkında çıkarımlarda bulunur.</p> <p>a) <i>Nüfus artış ve azalışının olumlu ve olumsuz etkilerine örnek ülkeler üzerinden yer verilir.</i></p> <p>b) <i>Nitelikli genç nüfusun ülkelerin kalkınmasındaki önemi vurgulanır.</i></p> <p>c) <i>Nüfus artış hızı ile ülkelerin kalkınması arasındaki ilişkiye yer verilir.</i></p> <p>38. Nüfusun dağılışı üzerinde etkili olan faktörler ile dünya nüfusunun dağılışı ilişkilendirir. <i>Nüfus yoğunluğunu hesaplama yöntemlerinden sadece “Aritmetik Nüfus Yoğunluğu”na yer verilir.</i></p> <p>39. Nüfus piramitlerinden hareketle nüfusun yapısıyla ilgili çıkarımlarda bulunur.</p> <p>a) <i>Temel nüfus piramitlerinin özellikleri verilir.</i></p> <p>b) <i>Nüfus piramidi oluşturulması sağlanır.</i></p> <p>40. Türkiye’de nüfusun tarihsel seyrini sosyal ve ekonomik faktörler açısından değerlendirir.</p> <p>41. Türkiye’de nüfusun dağılışı, nüfusun dağılışında etkili olan faktörler açısından değerlendirir.</p> <p>42. Güncel verilerden yararlanarak Türkiye nüfusunun yapısal özelliklerini analiz eder.</p> <p>43. Tarihi metin, belge ve haritalardan yararlanarak dünyadaki göçlerin nedenleri ve sonuçları hakkında çıkarımlarda bulunur.</p> <p>a) <i>Tarihteki önemli Türk göçlerinin sebepleri üzerinde durulur.</i></p> <p>44. Türkiye’deki göçleri sebep ve sonuçları açısından değerlendirir. <i>Cumhuriyet’ten günümüze gerçekleşen iç ve dış göçlerin ekonomik, sosyal ve kültürel etkilerine yer verilir.</i></p> <p>45. Göçün mekânsal etkilerini Türkiye’den örneklerle açıklar.</p> <p>46. Ekonomik faaliyetleri temel özelliklerine göre ayırt eder.</p> <p>b) <i>Birincil, ikincil, üçüncül, dördüncül ve beşincil faaliyetlere yer verilir.</i></p> <p>c) <i>Ulaşım ve iletişimin ekonomik faaliyetler üzerindeki etkilerine değinilir.</i></p> <p>47. Ekonomik faaliyet türlerinin oransal dağılımına ilişkin verileri, ülkelerin gelişmişlik düzeyleriyle ilişkilendirerek çıkarımda bulunur.</p>
KÜRESEL ORTAM : BÖLGELER VE ÜLKELER	<p>48. Uluslararası ulaşım hatlarını bölgesel ve küresel etkileri açısından analiz eder.</p>
ÇEVRE VE TOPLUM	<p>49. Afetlerin oluşum nedenlerini ve özelliklerini açıklar.</p> <p>50. Afetlerin dağılışı ile etkilerini ilişkilendirir.</p>

2020 AYT COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI KAZANIMLARI

Öğrenme Alanı / Ünite	Kazanımlar
DOĞAL SİSTEMLER	<p>51. Biyoçeşitliliğin oluşumu ve azalmasında etkili olan faktörleri açıklar.</p> <p>52. Ekosistemi oluşturan unsurları ayırt eder.</p> <p>53. Madde döngüleri ve enerji akışını ekosistemin devamlılığı açısından analiz eder.</p> <p>a) <i>Azot, karbon, su ve besin döngüleriyle enerji akışına yer verilir.</i></p> <p>b) <i>İnsan faaliyetlerinin karbon, azot, oksijen ve su döngülerine olan etkileri örneklendirilir.</i></p> <p>54. Su ekosisteminin unsurlarını ve işleyişini açıklar.</p> <p><i>Su döngüsü ve dünyadaki su varlığının doğal sistemlerin işleyişi üzerindeki etkilerine değinilir.</i></p>

55. Ülkelerin farklı dönemlerde izledikleri nüfus politikaları ve sonuçlarını karşılaştırır.
a) *Dönemsel olarak nüfus politikalarında farklılık görülen bir ülkenin nüfus politikalarının incelenmesi sağlanır.*
b) *Günümüzde farklı ülkelerin izlediği nüfus politikaları karşılaştırılır.*
56. **Türkiye'nin nüfus politikalarını gerekçeleri açısından değerlendirir.**
TÜİK verilerinden hareketle Türkiye'de nüfus politikalarındaki değişimin grafik, tablo vb. kullanılarak yorumlanması sağlanır.
57. Türkiye'nin nüfus projeksiyonlarına dayalı senaryolar oluşturur.
Farklı nüfus senaryolarına göre Türkiye'nin nüfus yapısına ilişkin çıkarımlara yer verilir.
58. Şehirleri fonksiyonel özellikleri açısından karşılaştırır.
Tarihsel süreçte şehirlerin fonksiyonel özelliklerindeki değişimlerin küresel etkilerine yer verilir.
59. Şehirlerin küresel ve bölgesel etkilerini fonksiyonel açıdan yorumlar.
60. Türkiye'deki şehirleri fonksiyonlarına göre ayırt eder.
61. Türkiye'deki kır yerleşme tiplerini ayırt eder.
62. **Doğal unsurları üretim, dağıtım ve tüketim süreçleri üzerindeki etkisi açısından değerlendirir.**
63. **Beşerî unsurları üretim, dağıtım ve tüketim süreçleri üzerindeki etkisi açısından değerlendirir.**
64. Üretim, dağıtım ve tüketim sektörleri arasındaki ilişkiyi ekonomiye etkisi açısından değerlendirir.
65. Doğal kaynaklar ile ekonomi ilişkisini açıklar.
Doğal kaynaklar sınıflandırılır.
66. Türkiye'de uygulanan ekonomi politikalarını mekânsal etkileri açısından değerlendirir.
Cumhuriyet'ten günümüze izlenen ekonomik politikalar içinde mekânsal farklılıkları gidermeye yönelik projeler ve uygulamalar ele alınır.
67. Türkiye ekonomisinin sektörel dağılımından hareketle ülke ekonomisi hakkında çıkarımlarda bulunur.
68. Türkiye'de tarım sektörünün özelliklerini açıklar.
a) *Tarım, hayvancılık, ormancılık ve balıkçılıkla ilgili temel kavramlara yer verilir.*
b) *Türkiye'de tarımsal üretimi etkileyen faktörlere yer verilir.*
69. Tarımın Türkiye ekonomisindeki yerini açıklar.
a) *Türkiye'de yetiştirilen başlıca tarımsal ürünlerin dağılışına yer verilir.*
b) *Ülkelerin, tarımsal üretimdeki yeterliğinin önemine yer verilir.*
70. Türkiye'nin madenleri ve enerji kaynaklarının dağılışını açıklar.
a) *Madenlerin ve enerji kaynaklarının başlıca özelliklerine (rezerv, kullanım alanları vb) yer verilir.*
b) *Madenlerin ve enerji kaynaklarının dağılışının harita üzerinden gösterilmesi sağlanır.*
71. **Türkiye'nin maden ve enerji kaynaklarının etkin kullanımını ülke ekonomisine katkısı açısından değerlendirir.**
72. Türkiye'de sanayi sektörünün özelliklerini açıklar.
a) *Türkiye'de sanayiye etkileyen faktörlere yer verilir.*
b) *Türkiye'de sanayi sektörünün dağılışına yer verilir.*
73. Türkiye sanayisini, ülke ekonomisindeki yeri açısından analiz eder.

<p>KÜRESEL ORTAM : BÖLGELER VE ÜLKELER</p>	<p>74. Farklı kültürel bölgelerin yeryüzünde yayılışına etki eden faktörleri açıklar. <i>Kültürü oluşturan unsurlara yer verilir.</i></p> <p>75. Türk kültürünün yayılış alanlarını bölgesel özellikler açısından analiz eder. <i>Türk kültürünün doğuşu, gelişimi ve özellikleri mekânla ilişkilendirilerek verilir.</i></p> <p>76. Türkiye'nin tarih boyunca medeniyetler merkezi olmasını konumu açısından değerlendirir.</p> <p>77. Ülkeler ve bölgeler arasındaki ticaret ile ham madde, üretim ve pazar alanlarını ilişkilendirir. <i>Dünya üzerindeki önemli ham madde, üretim ve pazar alanlarının oluşumunda etkili olan faktörler ile bu alanlar arasındaki ilişkiye yer verilir.</i></p> <p>78. Ülkeler arası etkileşimde turizm faaliyetlerinin rolünü açıklar.</p> <p>79. Sanayileşmiş bir ülkeyi sanayileşme süreçleri açısından değerlendirir.</p> <p>80. Farklı gelişmişlik düzeylerine sahip ülkelerin tarım-ekonomi ilişkisini analiz eder.</p> <p>81. Bölgesel ve küresel ölçekteki örgütleri etki alanları açısından değerlendirir. a) <i>Bölgesel ve küresel ölçekteki örgütlerin (AB, BDT, BM, D-8, G-20, İİT, KEİK, NATO, OECD, OPEC) amaçları, işlevleri ve etki alanları itibarıyla tanıtılır.</i> b) <i>Türkiye'nin küresel ve bölgesel ölçekteki siyasi, askeri ve ekonomik örgütlerle ilişkisine yer verilir.</i></p>
<p>ÇEVRE VE TOPLUM</p>	<p>82. Çevre sorunlarını oluşum sebeplerine göre sınıflandırır.</p> <p>83. Madenlerin ve enerji kaynaklarının çevre üzerindeki etkilerini örneklerle açıklar. <i>Madenlerin ve enerji kaynaklarının üretimi, dağıtımı ve tüketimindeki etkilerine yer verilir.</i></p> <p>84. Yenilenemeyen kaynakların kullanımını tükenebilirlik ve alternatif kaynaklar açısından analiz eder.</p> <p>85. Arazi kullanımına ilişkin farklı uygulamaları çevre üzerindeki etkileri açısından değerlendirir.</p> <p>86. Çevre sorunlarının oluşum ve yayılma süreçlerini küresel etkileri açısından analiz eder. a) <i>Çevre ve insan sağlığı açısından atıklardan korunma yöntemlerine yer verilir.</i> b) <i>Teknolojik değişimlerin çevresel sonuçları ve insana etkilerine örnekler üzerinden değinilir.</i></p> <p>87. Doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını geri dönüşüm stratejileri açısından değerlendirir.</p>

2020 AYT COĞRAFYA DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI KAZANIMLARI

Öğrenme Alanı / Ünite	Kazanımlar
DOĞAL SİSTEMLER	<p>88. Doğa olaylarının ekstrem durumlarını ve etkilerini açıklar.</p> <p>89. Doğal sistemlerdeki değişimlerle ilgili geleceğe yönelik çıkarımlarda bulunur.</p> <p><i>a) Gelecekte, doğal sistemlerdeki değişimlerin canlı yaşamı üzerindeki olası sonuçlarına vurgu yapılır.</i></p> <p><i>b) Çölleşme ve çölleşmeye karşı alınması gereken önlemler üzerinde durulur.</i></p> <p><i>c) Kyoto Protokolü'ne değinilir.</i></p>

- 90.** Bir bölgedeki baskın ekonomik faaliyet türünü sosyal ve kültürel hayata etkileri açısından analiz eder.
Tarım, sanayi, hizmet gibi ekonomik faaliyetlerin, sosyal ve kültürel yaşama olan etkilerine yer verilir.
- 91.** Şehirleşme, göç ve sanayileşme ilişkisini toplumsal etkileri açısından yorumlar.
- 92.** Nüfus, yerleşme ve ekonomik faaliyetlerde gelecekte olabilecek değişimlerle ilgili çıkarımlarda bulunur.
Teknolojik değişimler ve doğa ilişkisine ait örneklerden yararlanılarak doğa ve uzayın kullanımına ait değerlendirmelere yer verilir.
- 93.** Ülkemizdeki işlevsel bölgeleri özelliklerine göre analiz eder.
a) *İşlevsel bölgenin tanımına ve hangi kriterlere göre belirlendiğine yer verilir.*
b) *İşlevsel bölgelerin oluşturulma gerekçelerine yer verilir.*
c) *Türkiye İstatistik Kurumu, Karayolları Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Müdürlüğü, Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüklerine ait işlevsel bölge örneklerine yer verilir.*
- 94.** Türkiye'deki bölgesel kalkınma projelerini ekonomik, sosyal ve kültürel etkileri açısından değerlendirir.
Kalkınma projelerinin gerekçeleri üzerinde durulur.
- 95.** Hizmet sektörünün Türkiye'nin ekonomik kalkınmasıyla olan ilişkisini açıklar.
Ulaşım, ticaret ve turizm sektörlerine vurgu yapılır.
- 96.** Ulaşım sisteminin gelişiminde etkili olan faktörleri açıklar.
- 97.** *Ulaşım ağları ile yerleşme ve ekonomik faaliyetler arasında ilişki kurar.*
- 98.** Türkiye'deki ulaşım sisteminin gelişim sürecini açıklar.
İstatistik verilerden yararlanarak ulaşım sistemindeki gelişmelerin ülkemiz için önemine vurgu yapılır.
- 99.** Dünya ticaret merkezleri ve ağlarını küresel ekonomideki yerleri açısından analiz eder.
Avrupa Birliği, Kuzey Amerika Serbest Ticaret Bölgesi, Güney Ortak Pazarı ve Uzak Doğu Ticaret Bölgesi'ne yer verilir.
- 100.** Türkiye'deki ticaret merkezlerinin ticarete konu olan ürünlere ve akış yönlerine etkilerini açıklar.
Ticaret uygulamalarına yer verilerek e-ticarette siber güvenliğin önemine vurgu yapılır.
- 101.** Tarihî ticaret yollarını Türkiye'nin konumu açısından değerlendirir.
İpek ve baharat yollarına yer verilir.
- 102.** Türkiye'nin dış ticaretini ve dünya pazarlarındaki yerini ticarete konu olan ürünler açısından analiz eder.
Ticarete konu olan ürünler ve ticaretin Türkiye ekonomisindeki önemi vurgulanır.
- 103.** Türkiye'deki doğal ve kültürel sembollerin mekânla ilişkisini açıklar.
a) *Türkiye'deki doğal ve kültürel sembollerin mekân algısına olan etkisine yer verilir.*
b) *Türkiye'nin dünya miras listesinde yer alan doğal varlıklar ile şehirleri sembolize eden doğal ve kültürel değerlere yer verilir.*
c) *Coğrafi işaret kavramı ve Türkiye'deki örneklerine yer verilir.*
- 104.** Türkiye'nin turizm potansiyelini ve varlıklarını açıklar.

Not: Kırmızı renkle gösterilen kazanımlar ve açıklamalar, 11 ve 12. sınıf seviyelerinde sadece 4 saatlik öğretim programında yer alan kazanım ve açıklamalardır.